

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

КЊИГА III.

ШТАМПАЊЕ ОВЕ КЊИГЕ ПОТПОМОГНУТО ЈЕ ИЗ ЗАДУЖБИНА СРП.
КР. АКАДЕМИЈЕ: арх. НИЋИФОРА ДУЧИЋА и Д-ра. ЉУБ. РАДИВОЈЕВИЋА.

БЕОГРАД, 1922—1923.

široko otvarati oči. Glagoli kao zijati, zěvati mogu se upotrebiti i o ranama, propastima, orasima, šljivama i. t. d. Kod zeca je valjda rascijepljena („zijeavajuća“) gornja usnica dosta značajna, da se može ova životinja označiti imenom „zijevalac“.

A kako dođemo od *zijati* ili *zěvati* do riječi *zajęcь*? Sa pomoću proporcijâ (koje se tiču samo prijevoja): *žiti*: *gojiti* || *zěls*: *od-gajati* = *po-čiti*: *kojiti* || *čěls*: *uspokajać* (poljski) = *zi-jati*, *zi-nęti*: *pozoj* || *zěvati*: *zajęcь* = indoevr. * *e₁*, *ī*: *o₁*: *ō₁*.

Ako pitamo, kako glasi u različitim indoevr. jezicima glagol, koji znači „zijati, zijeovati, zijehati“, onda nađemo: lat. *hiare*, *hiscere*, grčki *χαίρω* (iz *χάρω*), *χάσσω*, anglos. *gīnan*, stvn. *geinōn*, *ginēn*, lit. *žiōti*, staroind. *hā-*. Svi ovi ekvivalenti svjedoče, da mora indoevr. korijen da je imao na početku *glas gh-*.

Mogući su ovi oblici korijena: * *gha-* (prema grčkome), * *ght-* ili *ghej-* (prema lat. slov. lit. germ.). Prijevoini bi stupnjevi korijena * *ghej-* bili * *ghoi-* i * *ghōi-*; ovomu posljednjemu odgovora (u heterosilabičnoj poziciji) slov. *aj-*, i ovaj stupanj imamo u riječi *zajęcь*, koja bi glasila u indoevr. * *ghōiņqos* („životinja, koja zijaj, zijeva . . .“). Ova bi imenica bila nastavkom *-qo-* stvorjena od osnove na *-en* (* *ghōien-*) kao što *měšęcь* (iz indoevr. * *mēsņqos*).

Budući da litavski jezik nema glasa *z* (osim ispred *d*, *b*, *g*), treba da je lit. *zuīkis*, *m.* „zec“ pojmljena iz kojega slov. jezika, i to iz bijelorusk. *masc.* *zajuk* (a ne iz *fem.* *zajka*, kao što tvrdi A. Leskin, Lit. Lesebuch, 1919, p. 309, jer iz ovog *fem.* sigurno ne bi postao u lit. jeziku *masc.*). Da je lit. imenica *zuīkis* izvorno litavska, morala bi da ima u početku glas *ž*.

Lit. *u* iz slov. *a* (*zuīkis* - *zajuk*) je i u drugim uzajmljenicama, n. pr. u *nūpertas* iz p. *naparty*, *nūprosnas* iz r. *найрасный*.

Ivan Koštiāl.

2. Iz srpskohrvatske toponomastike.

Kukljani. Na Šišić - Jelićevoj karti kraljevstva hrv.-dalm. oko g. 1100 zabilježeno je mjesto *Kokićane* između Koprana i Kamenjana.¹ U ovoj modernoj transkripciji dolazi i u Smičiklasovu kodeksu. Ne mislim, da su stare grafije dobro modernizirane. Najstarija potvrda dolazi g. 1085—95 u imenu svjedoka u rukopisu beogradskog samostana: *Bosithecha de Coquichino vico*.² Ovdje, kako izgleda, slavenski dočetak zamjenjen je latinskim *-inus*. Latinizator je dobio na ovaj

¹ Šišić, Priručnik I 1 na kraju. — ² Rački, Doc. 173.

način adjektiv, koji mu se je slagao sa *vicus*. Ovakva grafija s istim dočetcikom dolazi još g. 1201¹ vinea in *Quoquikina*, a. 1238¹ terra de *Cokicina*, villa *Cokichina*, a. 1340¹ *Cochichina*; slično a. 1358 locus seu villa *Cochichna*. Inače se uvijek piše dočetak *-ane*, *-ani*, *-ana*, što će biti mjesto našega plurala od *-janinъ*: a. 1182¹ locus *Coquckiani*, ovako još a. 1240¹; a. 1239¹ villa de *Coquichane*, villa et predium de *Coquikiane*. Od XIII. ili bolje od XIV. vijeka dolazi u stalnijoj grafiji: a. 1242¹ terra *Cociani* cum vineis, a. 1360¹ possessio *Kokiana* ili *Kokiane* veoma često, a. 1361¹ villa, possessio *Coquiana*, *Coquiane*. U sličnoj grafiji dolazi još i dandanas u zemljišniku. U Popovičskom konfinu ima *Kokiana*. Na svome putovanju nijesam mogao nažalost saznati narodni izgovor. Ali da ovako narod ne izgovara, sigurno je. Naša su imena uopće užasno iznakažena u zadarskom zemljišniku. Da se u ovaj konfin ima ubicirati ovo mjesto, razabirem iz listine iz g. 1361. Kao međe posjeda označuju se naime: de quirina: *Gelsane* (= *Jošani*), de borea: putens communis villis *Vstipach* (danas nepoznato) et *Kokiane*, via cum vicinalis dictarum duarum villarum *Vstipach* et *Kokiane*, calcinara, duo lacus, fovea profunda; ad traversam: via publica que mediat inter terrenum *Kokiane* et villarum *Buchouich* (= Buković kod Benkovca) et *Chacichich* (= Kašić); valis inter vilam *Kokiane* et *Butine* (danas nepoznato), terrenum *Kokiane* et *Dupčane* (danas nepoznato). U ovome kraju ima i teren, koji se zove *Kukalj*,² naznačen također na specijalnoj Karti 29/XIII. Odatle je bio stvoren naziv *Kukljani*, koji je latinizatoru zadavao mnogo poteškoća, pa ga je svakako pisao, dok mu se nije približio grafijom *Kokiane*. U ovom je pogledu najispravnija grafija, što je čitamo u ugarskoj listini a. 1360¹: *Kocligiane*, ako se uzme, da je *gi* talijanska grafija za *j*.

Lapčanj. Konstantinovo mjesto *η λαβινερζα* ubicira se danas na ušće Neretve kod Graca (nom. Gradac) između Brista i Neretve.³ Mjesto se zvalo *Labčanj* (*Lapčani*). Izgleda kao da je car krivo ispremeštao konsonante i vokale u suponiranom našem obliku **Labčane* = **λαβινερζα*⁴. Ime bi bilo prema tome plemenski naziv izveden sufiksom *-janinъ* od imena mjesta **Labčъ*,⁵ kao što je pleme *Lapčani* izvedeno istim sufiksom od *Lapčъ* < *Lapac*, pisano u dokumentima *Lapuch*.⁶ Mnogobrojna starohrvatska teritorijalna imena

¹ Sm II 180, III 2, IV 46, 56, 75, 82, 106, 164, X 531, XII 70-83, 90, 102-109. — ² Isp. moj Vorläufiger Bericht über eine toponomastische Studienreise in Norddalmatien, u Anzeigeru bečke Akademije phil. hist. Kl. Jg. 1914, br. VI str. 8 posebnog otisaka — ³ Jireček, Handelsstrassen 28. — ⁴ ѣ = б je sasvim obična pojava. — ⁵ Ispor. imena mjesta izvedena od tamne riječi *labъ*, Mikl. br. 291. —

⁶ Sm XIV 69 a. 1367.

na -ane su zapravo plemenska imena. **Labčane* se uzdržao sa malom izmjenom u *Labčań*. Dočetno se -n vrlo često minjenja u -ń: isp. *žban* pored *žbań*.

Lojište. Budmani kaže u Ak. Rj. VI 138, citirajući ime mjesta *Lojišta* a. 1333 na Stońskom Ratu, da ne zna, ima li još koje mjesto toga imena. U stanju sam, da dopunim Budmana ovim podacima. Na Hvaru dolazi a. 1453¹ *Loischia*, na Korčuli a. 1426¹ in districtu Smoquiza locus *Logischia* super montem Comar[a]cischia. Ne znam, je li isto mjesto ili drugo koje locus *Logischia*¹ [sa (= za) Velo Berdo] na istom otoku. Na vrhu Stońskoga Rata ovako se zvao i rt: (totam Puntam cum Prevlaca . . . usque ad) caput *Loyste* a. 1333,² danas *Lovište*. Osnova je možda glagol *loviti* i to i radi toga, što se današnje *Lovište* prije zvalo *Loyste*³. Za cijelo se i u Ak. Rj. citirano *Lojište* a. 1333 odnosi na isti lokalitet, jer se i sve što je „odъ Prěvlake do Lojišta“ može odnositi samo na cijeli Stoński Rat od Prevlake do Lovišta kao i citirano lat. mjesto. Nadalje ima na Korčuli in districtu Blata lokalitet ad *Loviskiam* a. 1426¹. Nije isključeno, da se radi u pisarskoj ili štamparskoj griješci u *Levischia* in districtu Gradaz na istom otoku a. 1426¹. U ovim potvrdama vidi se još prvotno *v*.

Mitrovica. Adjektiv od ovoga imena mjesta je *mitrovački* kao od *Vinkovci* — *vinkovački*. Ima doduše jednom i *mitrovički*.⁴ Ovaj potonji adjektiv ne živi u narodu nego je načinjen valjda od kojeg književnog čovjeka. I ova na oko neznatna razlika ima svoj veoma interesantan razlog. Ime je mjesta u toku vremena mijenjalo svoj sufiks. Mjesto se zvalo po crkvi *civitas sancti Demetrii*⁵ = madž. *Szava - Szent - Demeter*⁵ = Dmitrov grad. Familijsko naselje nastalo kod ove crkve, kada je već bilo davno nestalo Sirmiuma, prozvano je u pluralu *Dmitrovci* isp. *Križevci*, u srednjem vijeku *Cris*, *Crisium*. U biografiji Stefana Lazarevića čitamo: „Togda i *Dimitrovce* přeseli i Zemlńn grad (= *Zemun*) razbi“,⁵ a. 1405—27 ima i u *Dmitrovecb*⁶. Ovaj nastavak bio je i madžariziran: -oc: *Mitrotz*⁵ isp. *Galgocz* < *Glogovcb* i t. d. Od *Dmitrovci* je sasvijem pravilan adjektiv *mitrovački*. Već u 15. vijeku postojalo je ime sa sufiksom -ovica: *Dmitrovica*, danas *Mitrovica*. I kosovska *Mitrovica* je imala nekada isti sufiks, kako se vidi iz potvrde a. 1446 de *Dimiouç*,⁵ u XIII. stoleću se spominje samo

¹ Mhj III 237, I/1 133 sl., 132, 137. — ² MhSln XXIX 376. — ³ Isp. za ovakve glasovne promjene *Motavica* pored *Motajica* u Ak. Rj. VII 25 i *rukovet* iz starijega *rukojet* > *rġkojġt* (po saopćenju Ivšičevu), *nakoveđa* pored *nakġjeđa* Ak. Rj. VII 399, 404. — ⁴ Ak. Rj. VI 781. — ⁵ Jireček, Christl. Element 4. — ⁶ Ak. Rj. II 473.

crkva a. 1282—1321: i cръквъь svetago Dьmitrija podь Zvečanijemь, dakle iznajprije je postojala crkva, a onda je oko nje nastalo` familijsko naselje, koje se po crkvi prozvalo u pluralu *Dmitrovci*. *Vinkovci* bi moglo isto tako nastati po crkvi sv. Vincencija (Vinka), kao što su današnji Martinci³ a. 1249¹ Sti Martini terra, izvedeni od adjektiva *Martiń* sa sufiksom *ьc* u pluralu za oznaku stanovništva. Sufiks *ьc* u singularu upotrebljava se obično za supstantiviranje adjektiva od imena svetačkih, koja služe za oznaku samog lokaliteta n. pr. a. 1255² Sti Michaelis villa = danas *Donji Miholjac*, od *Miholj* (= Mihaelov) + *ьc*, ili u Dalmaciji a. 1242² ecclesia Sancti Georgii cum territorio suo, a. 1349³ villa archiepiscopatus Spalati vocata sanctus Georgius = danas *Sučurac* t. j. *sut* + Jurbj (= *Sut* = jurjev) + *ьc*.

Mjesna imena na -ić. U modernoj-toponomastici čitave srpsko-hrvatske teritorije neobično su brojno zastupana imena izvedena pomoću sufiksa *-ić*. Nećemo ići predaleko, ako ustvrdimo, da se dobra petina svih naših imena naselja svršuje na *-ić* u nominativu plurala. Kako je već Cvijić⁴ ispravno opazio, ova imena stoje u tijesnoj vezi sa zadružnim (famijskim) naseljima, bratstvima i porodicama. Po imenu zadružnih članova prozvano je i njihovo naselje, dakako u pluralu. Kasnije se moglo dogoditi, da je ime postalo opet singulare tantum. Opažati se može još i danas neodlučnost jezičkoga uzusa spram broja ovih imena. Kod žumberačkih katolika⁵ upotrebljavaju se n. pr. bez prijedloga u pluralu, a s prijedlogom u singularu: *Đno su Rěličī*, ali: *Bī sam pri Rěličū*. Današnje se *Krašić* zvalo a. 1581⁶ u pl.: *v Krašičih*. Ova imena nijesu baš veoma stara. Od dalmatinskih malo ih ima, koja se dadu potvrditi prije XIV. vijeka.

A. 1359⁷ pominju se kod Krke villa *Barthemiscth* u singularu, dok je u pluralu villa *Unescichi*, danas *Unesić* na željezničkoj pruzi Perković - Drniš, spec. karta 31/XIV.

A. 1297⁷ locus *Bōgdasić* (iuxta Cattarum) i danas je u singularu. Ali da se je upotrebljavao i plural, dokazuje a. 1435⁸ villa *Bogdasichiorum*. U drugim krajevima u pluralu *Bogdašići*.⁹ Ime je izvedeno od *Bogdan* — *Bogde*.⁹ Isp. prezime *Bogdavich* a. 1361,⁸ 1523.⁸

¹ Sm IV 382, 148. — ² MhSlm II 37. — ³ *ń* je izgubilo palatalni element, kako se često događa u osobnim imenima: *Rělič* u Žumberku mjesto *Reljić*, *Draginić* mjesto *Dragitić* niže. — ⁴ Antropogeogr. proučavanja str. ef. i Dedijer, Hercegovina 100 sl. Što se tu govori o nastavcima, nije u svemu ispravno. — ⁵ IArch XXIII 348. — ⁶ Kukuljević, Acta croatica 283. — ⁷ Sm VII 291, 301, 333, VIII 497, IX 182, 22, X 395, XI 57, 438, 567, XII 29, 567, 157, 260, 607, XIII 268 sl., 108, 185 sl., XIV 69, 279 sl., 172 sl., 211. — ⁸ MhSlm XXVII 148, XXVIII 127, V 15, 52, 93, 120, XLII 44 sl., 60. — ⁹ Jireček, Romanen I 8. Ak. Rj. I 485.

Današnje *Čulišić* i *Čulisic selo* u kotaru Šibenskome na specijalnoj karti 30/XIV zove se u dokumentima u pluralu i singularu: a. 1299¹ villa *Culiscichi*, a. 1402 villa *Culisichi*, a. 1403² villa *Julissichi* prope Kerka; a. 1405² villa *Julissich* prope Kerka, a. 1407³ *Julisich*. Glede ovoga cognomena isp. a. 1498² (Stephanus Mylwthynych de) Chwlyssych (de genere Kukarow) iz lučke županije.

A. 1331² pominje se u hvarskom statutu lokalitet *Cupinovich*.

Današnji skup kuća *Dobričević* južno od Pribudića na dalmatinskoj međi piše se a. 1494² u singularu i pluralu: possessio *Doberchewych* i *Doberchewichy*. Ovaj cognomen potvrđuje Ak. Rj. II 514 od XV. stoljeća.

A. 1353² darovana je villa *Dobrichig* samostanu franjevaca u Bribiru. Ovaj cognomen živi još i danas.³

U sg. i pl. piše se a. 1318¹ (predium ville) *Draginigi*, a. 1354⁴ *Draginigi*, a. 1370¹ *Draginichy*; a. 1314,¹ 1343,¹ 1348,¹ 1350¹ *Draginich*, a. 1321¹ *Draginig*. Pominje se još a. 1466 *Draginich*, selo kod Biljana (J. b.). Ovo selo bilo je u posjedu plemena istoga imena, koje se piše a. 1321¹ generatio *Draginig*, a. 1351,¹ 1354,¹ 1359¹ nobiles de *Draginigh* in Luka. Cognomen je izveden od muškog ili ženskog imena *Draginja*,³ kako se vidi još iz potvrde a. 1324¹ Johannes filius olim *Dragine* Pervoslavi de *Draginich*. I sama zemlja u početku se ovako zvala: a. 1354¹ terra posita in *Dragine* que fuit olim jupani Dragani de Draginic. Potvrde su ove veoma dragocjene za poznavanje stare hrvatske obiteljijske denominacije.

U pluralu je a. 1338⁴ in loco *Dragosigi* negdje blizu Solina od *Dragoš*,⁶ koji veoma često dolazi u toponomastici: *Dragoševci* u Žumberku, *Dragoševac* u Srbiji, *Dragoševica* u Istri.

Godinichi a. 1096⁴ (mons in insula Pustimana) bila bi najstarija potvrda za ovakva imena. Ime je nejasno. Isp. cognomen *Godina* u Dalmaciji.³

U Poljicima se zove a. 1397 terra *Crellichi* = *Hreljići*, koje i inače dolazi kao ime mjesta, od muškoga imena Hrelja.³

Današnji se *Kašić* blizu Smiljčića kod Zadra piše u ispravama samo u sg. a. 1361¹ possessio, villani *Cassych*, i možda izopačeno *Chacichich*, a. 1219 mesto *Casich*, ako nije drugo koje mjesto, jer

¹ Sm VII 291, 301, 338, VIII 497, IX 182, 22, X 395, XI 57, 438, 567, XII 29, 567, 157, 260, 607, XIII 268 sl., 108, 185 sl., XIV 89, 279 sl., 172 sl., 211. — ² MhSlm XXVII 148, XWVIII 127, V 15, 52, 93, 120, XLII 44 sl., 60. — ³ Ak. Rj. I 485, II 514, 747, 754, III 237, 692, V 902. — ⁴ Rački, Doc. 176, 140 (apokrif), 150.

se pominje kao međa posjeda Posedarja. Odavle je izvedeno s *-janinъ*: лѣди Кашиѣне а. 1492,¹ u dativu pl.: plemenitimъ ljudemъ više pisanimъ *Kašičamъ*.² Izvana se na ovom dokumentu piše latinski familia *Kasiczi*.¹ Posljednja potvrda jasno govori, da je mjesno ime nastalo od familijskog naziva.

U gore pomenutom loco Dragosigi pominje se a. 1338³ terra *Lapzizi*. Isp. pleme *Lapčiči*⁴ u Crnoj Gori, starohrv. pleme *Lapuch*, *Lapzanin* i ime mjesta *Lapza Gomilla*.

Današnji *Nunić*⁵ u Bukovici piše se a. 1370³ u ak. pl. villa *Nunithē*.⁶ Glas *ć* piše se u ovom dokumentu t: *Paulovit*, *Niculit*, *Plustarit*, *Tribit*.

Păstrovici,⁷ knežina između mora i Crne Gore, od Budve do nahije Barske pišu se u listinama u pl.: a. 1528,¹ 1553,¹ 1435,¹ 1408⁸ vini da *Pastrovichi*, li *Pastrovichi*, villa *Pastrovichiorum*, i *Pastrovichi*. Individualno se ime pominje već a. 1371⁸ *Andrea Pastrovich*.

U apokrifnoj listini Zvonimirovoj pominje se a. 1078 *Radosiç* villa, danas *Radošić* kod Trogira. Isp. cognomen *Radosich* *Chascia*, possessor salinarum in Valle Pagi a. 1367.³

Na specijalnoj karti 29/XIV ima južno od Mokrog Polja kod Knina *Radučić* selo i brijeg. Pominje se a. 1486 *Raduchich*, a. 1487 *Raduchyth*. Isp. *Raduhova vaas*.

Moglo se dogoditi, da su gdekoja mjesna imena dobila istom u toku vremena nastavak *-ić*. To se je zbilo u: a. 1083,⁹ 1089⁹ in loco *Raduna*, danas *Radunić* u općini Muć. Glede imena isp. u Smolčevoj darovnici землѣ Радунѣ (= *Radunove*) a. 1250.¹⁰ U pluralu se piše a. 1689¹ *Radunichi*.

Nejasna su po osnovi, ali zacijelo idu ovamo, još ova imena a. 1299¹ terra *Zlotargovich* ili po drugom čitanju *Slotargonich*¹¹ negdje kod Skradina; zatim u Cetini a. 1369¹ *Zopcich* = *Zepthich* = *Zopcichi*.

P. Skok.

¹ Mhj VI 411 (= Ak. Rj. II 99), III 73, 97, 207, 209, VI 362, X 2, 81. —

² Leakien, Skr. Gram. 739. — ³ Rm VII 291, 301, 338, VIII 497, IX 182, 22, X 395, XI 57, 438, 567, XII 29, 567, 157, 260, 607, XIII 268 sl., 108, 185 sl., XIV 89, 279 sl., 172 sl., 211. — ⁴ Ak. Rj. I 485, II 514, 747, 754, III 237, 692, V 902. — ⁵ Ardalić, Zbornik za narodni život i običaje IV 113. — ⁶ Bez oslonca je identifikacija Šitić-Jelićeva ovoga imena, koje oni uostalom pišu neispravno *Nunac*, s Konstantinovom *ŷi Nila*, v. N. Vj. XXIV 666. — ⁷ Broz-Iveković II 16. — ⁸ MhSlm XXVII 148, XXVIII 127, V 15, 22, 93, 120, XLII 44 sl., 60. — ⁹ Rački, Doc. 176, 140 (apokrif), 150. —

¹⁰ Mhj VI 9 = Starine XIII 209. — ¹¹ Da bude nejasnost još veća, u indeksu Sm VII piše *Zlotargovich*.